

SPANNING

GEDOEMD TOT KWETSBAARHEID

UITGAVE VAN HET WETENSCHAPPELIJK BUREAU VAN DE SP

Verschijnt 11 keer per jaar, jaargang 14, nummer 4, april 2012

GEDOEMD TOT KWETSBAARHEID

Gedoemd tot kwetsbaarheid zijn de zwakkeren in onze samenleving die keihard getroffen worden door de bezuinigingen die dit rechtse kabinet aan het doorvoeren is. Mensen in de bijstand, werknemers in de sociale werkvoorziening, jonggehandicapten met een Wajong-uitkering en patiënten met geestelijke problemen worden bedreigd in hun bestaanszekerheid. Ook andere kwetsbare groepen zullen de dupe zijn van de verkeerde keuzes die deze rechtse regering maakt. Zo vertelt Walter Dresscher, voorzitter van de Algemene Onderwijsbond, aan Spanning dat de bezuinigingen op het passend onderwijs rampzalige gevolgen zullen hebben voor de kwaliteit van het onderwijs aan zorgleerlingen en andere leerlingen.

Gelukkig laat de SP in Boxmeer zien dat het beleid tegen de sociale minima, dat vanuit Den Haag wordt opgelegd en door de overige partijen van het college in Boxmeer wordt gesteund, niet langer wordt gepikt. Voor ons gaan principes immers boven het pluche. Mensen met een bijstandsuitkering langdurig laten werken onder het minimumloon is voor de SP onbespreekbaar.

Verder betoogt SP-Europarlementarier Dennis de Jong in deze Spanning dat de neoliberale lijn die momenteel door Brussel gevolgd wordt op verschillende manieren de sociale rechten en arbeidsvoorwaarden van werknemers uitkleedt. Onder meer door de regel 'gelijk loon voor gelijk werk' in Europese lidstaten met voeten te treden.

In Frankrijk breken spannende tijden aan met de presidentsverkiezingen in

aantocht. Blijft de rechtse president Sarkozy zitten of neemt de sociaaldemocraat Hollande het roer over? Hollande heeft in ieder geval een aantal interessante plannen op tafel gelegd om de economische crisis aan te pakken. Ook de kandidaat van het socialistische Links Front, Mélenchon, doet het goed in de peilingen en kan zo nodig druk uitoefenen op Hollande om zijn beloften aan de kiezer waar te maken.

In zijn artikel 'Help me, ik ben vrij!' betoogt SP-Tweede Kamerlid Ronald van Raak dat politici die de bemoeienis van de overheid met de samenleving willen beperken, er aan voorbijgaan dat vrije landen meestal ook de meest georganiseerde landen zijn.

In het eerste deel van de nieuwe rubriek 'Parels uit de parlementaire geschiedenis' beschrijft historicus Bram Mellink de totstandkoming van de Algemene Ouderdomswet (AOW). Een wet die breed gesteund werd door alle partijen, maar nu door dit rechtse kabinet langzaamaan wordt afgebroken.

Ten slotte geeft SP-senator Tuur Elzinga aan dat er steeds meer organisaties zijn die de mening van de SP delen dat groeiende inkomensongelijkheid om meerdere redenen een slechte zaak is. Zo stelt de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) dat er een verband bestaat tussen grote inkomensongelijkheid en het stagneren van de economische groei. De oplossingen die de OESO aandraagt voor deze kwestie komen in grote lijnen overeen met die van de SP en juichen wij dan ook van harte toe.

SPECIAALREEKS

De SP brengt een serie boekjes uit onder de naam 'Speciaalreeks'. Begin april verschenen deel 6 'Europa in crisis' en deel 7

'PVV: gedogen tegen welke prijs?' Heeft u interesse? Bestellen kan via www.sp.nl/shop onder boeken.

INHOUD

- 3 BEZUINIG NIET OP DE MEEST KWETSBARE KINDEREN**
- 5 SOCIALE RECHTVAARDIGHEID IS KERNWAARDE VAN LINKSE PARTIJ**
- 6 PRINCIPES BOVEN PLUCHE**
- 8 STOP SOCIALE DUMPING IN EUROPA**
- 10 BEZUINIGINGEN TREFFEN VOORAL DE ZWAKSTEN**
- 12 FRANSE VERKIEZINGEN: NEEMT LINKS HET ROER OVER?**
- 14 WAAR ZIT ONS VERMOGEN?**
- 16 HELP ME, IK BEN VRIJ!**
- 18 PARELS UIT DE PARLEMENTAIRE GESCHIEDENIS DEEL 1**
- 20 INKOMENSONGELIJKHEID SLECHT VOOR ECONOMISCHE GROEI**

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het Wetenschappelijk Bureau van de SP

Een abonnement kost 12 euro per jaar voor SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 40

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Snouckaertlaan 70

3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Tijmen Lucie

Arjan Vliegthart

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Redactieraad

Hans van Heijningen

Tiny Kox

Ronald van Raak

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

Antoni Gracia

Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

Foto cover

Sander van Oorspronk

BEZUINIG NIET OP DE MEEST KWETSBARE KINDEREN

Tekst: Tijmen Lucie

Terwijl op 6 maart jongstleden ruim 50.000 leraren in de Amsterdam Arena demonstreerden tegen de bezuinigingen op het passend onderwijs, ging een meerderheid in de Tweede Kamer toch akkoord met de wet waarin deze korting van 300 miljoen euro wordt doorgevoerd. Walter Dresscher, voorzitter van de Algemene Onderwijsbond, de belangrijkste vakbond van leraren, meent dat de plannen van minister Van Bijsterveldt desastreuze gevolgen zullen hebben voor de kwaliteit van het onderwijs aan zorgleerlingen en andere leerlingen in de klas.

Wat zijn volgens u de gevolgen van de bezuinigingen op het passend onderwijs?

In feite wordt de leraren het werk onmogelijk gemaakt. De bezuinigingen in het speciaal onderwijs leiden tot kwaliteitsverlies, grotere groepen en langere wachtlijsten. Daarbij raken ruim 5.000 leraren hun baan kwijt. Kinderen met gedragsproblemen vragen veel van leraren. Zeker als je bedenkt dat de leraren in het reguliere onderwijs naast de zorgleerlingen ook nog aan 25 andere kinderen les moeten geven. Daarom is extra begeleiding een vereiste en daar is natuurlijk geld voor nodig.

Volgens de minister zijn de kosten voor zorgleerlingen de afgelopen jaren erg gestegen en zijn bezuinigingen op het passend onderwijs onontkoombaar. Wat vindt u van deze stelling?

Bij dit kabinet bestaat het beeld dat leraren maar een stelletje prutsers zijn, die als ze wat beter hun best doen ook wel met minder middelen hun werk kunnen doen. Feit is echter dat ook in het onderwijs, net als in de zorg en in andere sectoren, de kosten vanzelf toenemen. Er zijn in de afgelopen jaren meer probleemleerlingen bijkomen. Tegelijkertijd is de prestatiedruk voor leraren en leerlingen verhoogd en worden de methoden steeds verder verbeterd en uitgebreid. Dat er dus meer geld voor het onderwijs nodig is, is dus eigenlijk een hele normale ontwikkeling. Waar ik mij erg aan heb gestoord zijn de reacties van diverse Kamerleden van

Bij dit kabinet bestaat het beeld dat leraren maar een stelletje prutsers zijn, die als ze wat beter hun best doen ook wel met minder middelen hun werk kunnen doen.

de regeringspartijen op onze eis dat de bezuinigingen op het passend onderwijs ongedaan gemaakt moeten worden. Zo sprak de onderwijswoordvoerder van de VVD, Ton Elias, van 'platte demagogische vakbondsnonsens' en verweet hij ons dat we de stakers 'opgehitst' hadden.

Valt er met de minister over de bezuinigingen te onderhandelen?

Ondanks alle protesten zet zij de korting op het passend onderwijs toch door. Zij zegt dat ze geen andere keus heeft, dat de huidige economische omstandigheden haar dwingen om deze bezuiniging door te voeren. Ik heb wel het idee dat zij eigenlijk anders zou willen, maar dat zij van de andere ministers in het kabinet geen ruimte krijgt.

Zijn er volgens u alternatieven om de bezuinigingen op het passend onderwijs te voorkomen?

Ja, die zijn er zeker. Zo zijn wij fel tegen de prestatiebeloning van leraren, die 250 miljoen euro moet gaan kosten. Als je die maatregel wegstreept tegen de bezuiniging van 300 miljoen heb je al bijna geen tekort meer. Daarbij zijn wij ook voor het snijden in de bureaucratie in het speciaal onderwijs, waardoor je zeker 100 miljoen kunt besparen. Met het vrijgekomen geld kun je vervolgens juist investeren om de kwaliteit van het onderwijs voor kinderen die extra zorg nodig hebben te verbeteren.

Het wetsvoorstel van minister Van Bijsterveldt is inmiddels door een meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen. Wat gaat de AOB voor acties ondernemen om te voorkomen dat het wetsvoorstel ook door de Eerste Kamer wordt aangenomen?

Momenteel voeren wij veel overleg met Eerste Kamerleden van alle partijen. Wij merken dat de bereidheid om zich te verdiepen in het onderwerp bij hen veel groter is dan bij veel van hun collega's in de Tweede Kamer. Wij proberen hen dan ook te overtuigen van de desastreuze gevolgen die de bezuinigingen op het passend onderwijs hebben voor zorgleerlingen en van de zinloosheid om de prestatiebeloning voor leraren in te voeren.

Daarnaast gaan wij op 5 juni opnieuw actie voeren, omdat waarschijnlijk rond die datum het wetsvoorstel in de Eerste Kamer besproken gaat worden. Deze keer zullen wij niet een massademonstratie organiseren, zoals we in de Amsterdam Arena hebben gedaan, maar vinden de acties meer op en rond de scholen plaats. Scholen mogen zelf bedenken op welke manier zij actie willen gaan voeren.

WAT HOUDT HET PASSEND ONDERWIJS IN?

In de plannen van onderwijsminister Van Bijsterveldt moeten vanaf augustus 2013 de scholen ervoor zorgen dat voor elk kind dat extra zorg nodig heeft een passende plek is. Als de school van aanmelding het kind niet zelf kan plaatsen, wordt na overleg met de ouders een passende plek op een andere school geboden. De landelijke indicatiestelling en de rugzak (extra geld dat de school krijgt voor leerlingen met een handicap, een ziekte, ernstige gedragsstoornis of psychisch probleem) verdwijnen. In plaats daarvan organiseren en financieren de samenwerkende scholen rechtstreeks de ondersteuning die een school of kind in de klas nodig heeft.

Volgens de minister is de invoering van het passend onderwijs nodig, omdat de huidige organisatie van de extra ondersteuning ingewikkeld en bureaucratisch is, de groep met een rugzak of een indicatie voor het speciaal onderwijs (zware ondersteuning) de afgelopen jaren met 65 procent is gegroeid, de kosten voor deze investering flink zijn gestegen en er jaarlijks ruim 2.500 kinderen langere tijd thuiszitten omdat er geen plek voor hen is.

Het budget voor het passend onderwijs gaat echter wel omlaag van 3,7 naar 3,4 miljard in 2015. Dit betekent een bezuiniging van 300 miljoen euro. Snijden in de bureaucratie en het stoppen van diverse projecten moeten ongeveer de helft van die bezuiniging opleveren. Bijna 100 miljoen wordt gekort op de ambulante begeleiding: hulp van leerkrachten uit het speciaal (basis)onderwijs voor kinderen met een beperking, die naar een gewone school gaan. Ook door grotere klassen te vormen zouden er tientallen miljoenen binnen moeten komen.

SOCIALE RECHTVAARDIGHEID IS KERNWAARDE VAN LINKSE PARTIJ

LEDENENQUÊTE GEEFT INZICHT IN WIE WIJ ZIJN EN WAT WIJ WILLEN

Tekst: Arjan Vliegthart Foto: Bas Stoffelsen

Drukbezochte Nieuwe Ledendag in de Tweede kamer in 2010.

Wie een partij voor de mensen wil zijn, kan niet anders dan een partij van mensen zijn. Maar om dat laatste ook echt in de praktijk te kunnen brengen, is het goed te weten wie wij zijn: waar komen wij vandaan, wat willen wij en wat beweegt ons? Daarom organiseerde de SP eind vorig jaar een grootscheepse ledenenquête. In Spanning een tweeluik over de resultaten. Deze keer: wat vinden wij?

INTERNATIONALISTEN

De aantasting van de sociale voorzieningen is volgens de deelnemers het grootste probleem in onze samenleving. Vijftig procent van de deelnemers vindt dit. Dat is niet zo vreemd als je bedenkt dat het kabinet-Rutte-Verhagen met gedoogsteun van de PVV van Wilders juist op dit terrein hard bezig is de georganiseerde solidariteit te ontmantelen. Maar ook de ongelijke verdeling van kennis, inkomen en macht wordt als een belangrijk probleem ervaren, zowel in Nederland (47%) als wereldwijd (44%). Daarmee bewijst de SP dat haar leden echte internationalisten zijn. Internationale solidariteit scoort hoog, hoger bijvoorbeeld dan integratie (3%), veiligheid (5%) en de strijd tegen het terrorisme (7%). In zoverre ontmaskert de ledenenquête

het veelgehoorde verhaal dat SP'ers in wezen maar nationalisten zijn die niet over de grenzen zouden kijken. Niets is minder waar.

OPTIMISTEN

Daarnaast zijn we als SP'ers optimistisch over de toekomst van onze partij. Bij komende raadsverkiezingen denkt vijftig procent dat de partij zal groeien. Voor de eerstkomende landelijke verkiezingen zijn de deelnemers nog positiever: 73 procent van de deelnemers denkt dat de SP groter wordt. Dit verschil tussen de lokale en landelijke verwachtingen is opmerkelijk. Dat kan verschillende redenen hebben, maar het hangt zonder enige twijfel voor een deel samen met het hoge vertrouwen dat SP-leden hebben in het functioneren van de Tweede Kamerfractie en Emile Roemer. De Tweede Kamerfractie scoort het hoogst van alle 'onderdelen' van de SP: een 7,8. Emile Roemer is het populairste Kamerlid, hij krijgt een 8,5. Tegelijkertijd betekenen de uitkomsten ook dat er op lokaal niveau nog heel wat te winnen valt. Een verschil van gemiddeld meer dan twintig procent in de verwachtingen betekent dat er het nodige werk aan de winkel is om in het eigen dorp of de eigen stad de handen uit de mouwen te steken en te laten zien dat de SP ook op lokaal niveau het verschil kan maken.

GEORIËNTEERD OP SAMENWERKING

Wie in Nederland wil regeren, moet vaak met andere partijen samenwerken. De kans dat de SP op eigen kracht de absolute meerderheid in het parlement haalt, is op dit moment verwaarloosbaar. Bijna tweederde van onze leden vindt dat de SP, om in de regering te komen, moet samenwerken met andere politieke partijen.

Daarbij staat de linkse samenwerking voorop. Van alle potentiële bondgenoten scoren de PvdA en GroenLinks het hoogst, met respectievelijk 79 en 77 procent. Op respectabele afstand gevolgd door D66 (47%) en de Partij voor de Dieren (40%). De uitkomsten van de ledenenquête laten tevens zien dat SP'ers echt linksom uit de crisis willen komen. De SGP (3%), de PVV (4%) en de VVD (6%) zijn de minst geambieerde regeringspartners. Daarmee laat de enquête ook zien dat onze leden door de bank genomen weinig gecharmeerd zijn van de PVV.

Op dit moment heeft de SP een kleine 45.000 leden. Aan de enquête deden bijna 16.000 mensen mee. Dat is dus iets meer dan eenderde. In de volgende Spanning zullen we ingaan op de andere resultaten van de ledenenquête, onder andere: wat is het opleidingsniveau van onze leden, van welke organisaties zijn zij lid en wat doen ze in het dagelijks leven?

BOXMEER PRINCIPES BOVEN PLUCHE

Tekst: Tiny Kox Foto: SP Boxmeer

Na de verkiezingen van 2010 spraken de gemeenteraadsfracties van SP, CDA en LOF af een nieuw gemeentebestuur te vormen in het Brabantse Boxmeer. Samen zouden zij zorgen dat de gemeente haar sociale gezicht zou houden. Ook als er moeilijke tijden zouden aanbreken, door landelijke bezuinigingen. Er werd hard gewerkt om deze belangrijke belofte aan de Boxmeerse bewoners waar te maken. Totdat de coalitiepartners CDA en LOF een streep zetten door die afspraak. Dat pikte de SP niet. Einde coalitie, want voor de SP in Boxmeer zijn principes belangrijker dan pluche.

WERK MOET LONEN

De wethouders van CDA en LOF (Lokale Onafhankelijke Fractie) wilden mensen uit de bijstand langdurig aan het werk zetten, zonder hen echter daarvoor het wettelijk minimumloon te betalen. Dat vond de SP-fractie, gesteund door haar eigen wethouder Dick Schaap, absoluut niet sociaal. 'Werk moet lonen, ook in Boxmeer', was het uitgangspunt, meldde SP-fractievoorzitter Winfried Bosters aan de overige partijen in de gemeenteraad: 'We hadden samen in het coalitieprogramma in 2010 afgesproken de minst draagkrachtige inwoners van Boxmeer te beschermen. Zo'n belofte maakt schuld, volgens ons. Maar niet meer volgens CDA en LOF. We zijn daarover teleurgesteld en boos.'

SOCIALE WERKVOORZIENING BEDREIGD

Boos zijn Bosters en de zijnen ook over de dreigende kaalslag in de sociale werkvoorziening. Daar werken veel

mensen uit Boxmeer die geen plek kunnen vinden op de arbeidsmarkt. De regering wil enorm bezuinigen op deze voorziening. De werknemers pikken dat niet en voeren actie, met steun van de vakbond en de SP, met Emile Roemer voorop. De Boxmeerse socialisten sluiten zich daarbij aan. Dick Schaap: 'Om de sociale werkvoorziening tegen die kaalslag te beschermen, moeten we samenwerken met de andere gemeenten in de regio, en slimme verbindingen maken met andere uitvoeringsterreinen om de grote verliezen op de sociale werkvoorziening te beperken. Samen sta je sterker, vinden wij. CDA en LOF willen echter dat Boxmeer dat zoveel mogelijk in z'n eentje doet. Dat is onverantwoord. Dat bedreigt het werk van mensen die het zo hard nodig hebben.'

WERKEN ONDER MINIMUMLOON: ONAANVAARDBAAR

De SP liet er geen misverstand over bestaan dat de plannen van CDA en LOF onaanvaardbaar waren. Het conflict werd in alle openheid onder de aandacht van de bevolking van Boxmeer gebracht. Met berichten in de krant, uitleg op de radio en natuurlijk ook eigen flyers voor de Boxmeerse inwoners. Die reageerden over het algemeen positief op de opstelling van de SP in de gemeenteraad. Tweehonderd mensen zetten op een zaterdag in het centrum van de Brabantse gemeente hun solidariteitshandtekening onder een oproep 'Boxmeer sociaal te houden'.

Ondertussen verhardde de opstelling van de andere wethouders zich. Ook de burgemeester van Boxmeer koos partij voor CDA en LOF in plaats van boven de partijen te staan. Dat bleek toen de gemeenteraad in vergadering

bijeenkwam om zich over het hooggelopen conflict uit te spreken. Burgemeester van Soest weigerde wethouder Schaap het woord te geven over de omstreden plannen, hoewel het Schaaps eigen portefeuille was. Door ingrijpen van de SP-raadsfractie kreeg Schaap alsnog de kans uit te leggen waarom werken onder het minimumloon betekent dat CDA en LOF Boxmeer niet langer sociaal willen houden. Een motie van de SP om wél betaling van het wettelijk minimumloon te gunnen aan mensen die uit de bijstand aan het werk gaan, werd echter door een meerderheid van de gemeenteraad verworpen.

LEDEN ACHTER FRACTIE EN WETHOUDER

Kort daarop werd een extra SP-ledenvergadering bijeengeroepen. Die oordeelde unaniem dat door de opstelling van CDA en LOF de basis onder het gemeentebestuur verdwenen was. Unaniem stond men ook achter de weigering van de SP-fractie en wethouder Schaap om asociale maatregelen te nemen. Gezien de onoverbrugbaarheid van het verschil met de andere coalitiepartijen besloot de ledenvergadering om wethouder Dick Schaap uit het gemeentebestuur terug te trekken en CDA en LOF te vragen hetzelfde te doen, zodat de gemeenteraad kan kijken of er een nieuw gemeentebestuur gevormd kan worden.

De plaatselijke en regionale media besteedden veel aandacht aan het conflict. Ook landelijke pers maakte melding van het uiteenvallen van de Boxmeerse coalitie. Dat had alles te maken met het feit dat Boxmeer de woonplaats is van SP-leider Emile Roemer. Tien jaar geleden was Roemer de eerste SP-wethouder in de Oost-Brabantse gemeente. De door hem gevormde coalitie was een dusdanig succes dat de SP de verkiezingen erop won en nogmaals tot het gemeentebestuur kon toetreden. Tot nu toe. De plaatselijke SP'ers hebben meteen na het vallen van het gemeentebestuur de bevolking van Boxmeer tekst en uitleg gegeven, onder de kop: 'Wilt u dat Boxmeer zijn sociale gezicht verliest?' Afdelingsvoorzitter Theo Weenink zegt in het pamflet aan de bevolking: 'We hopen dat u ons besluit begrijpt. En nog fijner is het als u onze beslissing steunt en met ons zegt: laat Boxmeer zijn sociale gezicht houden. Uw steun is nodig want het gaat er nu om spannen.'

EN NU?

Weenink: 'De volgende gemeenteraad zal moeten beslissen hoe het verder moet in Boxmeer. Wij willen een gemeentebestuur dat Boxmeer sociaal houdt. Als een meerderheid van de gemeenteraad, met CDA en LOF, daar niet voor kiest, dan gaan wij de komende jaren in de oppositie. Samen met zoveel mogelijk inwoners van Boxmeer zullen we dan proberen slechte maatregelen zo lang mogelijk tegen te houden.'

Fractievoorzitter Bosters: 'We hebben nu tien jaar in het gemeentebestuur gezeten. Dat was niet gemakkelijk. Maar het was ook de moeite waard. Er zijn heel wat zaken verbeterd. We hebben ook compromissen moeten sluiten. Dat kan niet anders, als je met andere partijen bestuurt. Maar onze principes, daar staan we voor. Die zijn belangrijker dan een plek in het gemeentebestuur.'

OOK ELDERS GAAN PRINCIPES VOOR

Tekst: Tijmen Lucie

De SP in Boxmeer heeft laten zien hoe belangrijk onze ideologische principes zijn. Natuurlijk betekent regeren compromissen sluiten, maar als je aan je achterban niet meer kunt uitleggen waarom je een bepaald beleid steunt, is de maat vol.

Hennie Hemmes, wethouder in Pekela, kan zich volledig vinden in de beslissing die ze in Boxmeer hebben genomen. 'Ik vind het heel goed dat ze een grens hebben gesteld. Mensen die nu een bijstandsuitkering hebben langdurig laten werken onder het minimumloon is ook voor mij onbespreekbaar. Wij hebben hier in Pekela eveneens met een aantal maatregelen te maken die ons vanuit Den Haag worden opgelegd, zoals de nieuwe bijstandswet, de gezinsinkomenstoets en bezuinigingen op de Wet Sociale Werkvoorzieningen (WSW). Gelukkig zitten wij in een links college, met een linkse gemeenteraad en hebben we een coalitieakkoord gesloten waarin goede afspraken zijn gemaakt over het minimabeleid en de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Dit zijn voor ons als SP Pekela essentiële punten waar wij niet op zullen toegeven.'

Toch zegt Hemmes dat het een moeilijke beslissing is om uit het college te stappen. 'Je geeft dan wel de zeggenschap weg. Wanneer een andere partij jouw plek overneemt sta je aan de zijlijn.'

Ook Riet de Wit, wethouder in Heerlen, is het met haar collega's in Boxmeer eens. 'Werken voor minimumloon is voor ons een vereiste. Principes gaan voor het pluche. Zo stapte de SP in Heerlen in 2004 ook uit het college, omdat afspraken over opvang van verslaafden niet werden nagekomen door het CDA. Op zo'n moment moet je als partij principieel zijn en een streep trekken.' Toch spreekt de Wit niet graag over breekpunten. Je moet altijd proberen om tot oplossingen te komen. Dreigen met breken of daadwerkelijk uit een college stappen moet je bewaren voor principiële kwesties die raken aan het gedachtegoed van de SP. Zij geeft aan dat het soms verstandiger is om minder zware kwesties – waar je het eigenlijk mee oneens bent – niet op de spits te drijven. Zo stemde de SP-fractie in Heerlen onlangs in met het verlengen van de cafétijden, omdat een van de coalitiepartijen met een breuk dreigde als dit niet zou worden doorgevoerd.

De Wit is echter duidelijk in waar voor haar de grens ligt: 'Ik kan niet iets doen wat ik niet kan uitleggen. Ik ben niet aan het pluche gehecht. Als het moet, kan ik ook ander werk gaan doen. Wel is het zo dat wij in Heerlen de grootste partij zijn en dat gegeven brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Dat betekent dat je een leidende rol vervult bij de coalitiebesprekingen en een grote verantwoordelijkheid draagt voor de stabiliteit van het bestuur van je stad. Maar wanneer wij beleid moeten gaan voeren dat in strijd is met onze principes blijven wij niet zitten.'

STOP SOCIALE DUMPING IN EUROPA

Tekst: Dennis de Jong Foto: Thierry Charlier / Hollandse Hoogte

Grote bedrijven en neoliberalen hebben het dagelijks over de 'concurrentiekracht' van Europa: Europa moet kunnen blijven concurreren met de rest van de wereld, inclusief de opkomende economieën. Volgens neoliberalen kan dat alleen bij lagere lonen en minder goede arbeidsvoorwaarden. Ze gaan er gemakshalve aan voorbij dat goede arbeidsvoorwaarden zorgen voor voldoende binnenlandse koopkracht en daarmee vraag naar producten. Ook vergeten ze dat hogere lonen bedrijven dwingen op andere manieren aan concurrentiekracht te winnen, bijvoorbeeld door investeringen in innovatie, nieuwe producten of nieuwe technologieën die het productieproces goedkoper maken.

Brussel volgt de neoliberale lijn en kleedt op drie manieren de arbeidsvoorwaarden en sociale rechten uit. Ten eerste via wat tegenwoordig 'economisch bestuur' heet, ten tweede via de neoliberale toepassing van de interne markt en ten slotte via de voorwaarden die Brussel momenteel stelt aan landen als Griekenland en Portugal.

Het economisch bestuur kent twee onderdelen: bekend zijn de normen van 3, respectievelijk 60 procent voor het

maximaal toegestane begrotingstekort en de maximale omvang van de staatsschuld, als percentage van het bruto binnenlands product. Dit is het bezuinigingsdeel van het bestuur. Daarnaast onderzoekt de Commissie of er 'macro-economische onevenwichtigheden' zijn. Daarbij gaat het onder andere om de loonontwikkeling en pensioenkosten, met als invalshoek: stijgen ze niet te hard? Als de lonen sterker stijgen dan de arbeidsproductiviteit, gaan de seinen op rood. Hetzelfde geldt als de pensioenkosten 'onbeheersbaar' dreigen te worden. De Commissie kan de betreffende lidstaten aanwijzingen geven, en als hun 'hervormingsplan' niet overtuigt kunnen er miljardensancties worden opgelegd. Er is dus een dwingend systeem om in te kunnen grijpen bij lonen en pensioenen. Met cao's heeft de Europese Commissie niets te maken. Vandaar de boosheid van de vakbeweging, die terecht vaststelt dat deze nieuwe Europese instrumenten dwars door het overleg van de vakbeweging met de werkgevers heen lopen. De werkgevers weten dat looneisen hoger dan de stijging van de arbeidsproductiviteit op een Brussels nee zullen stuiten. Daarmee versterkt Brussel uitdrukkelijk de onderhandelingspositie van de werkgevers, wat natuurlijk precies is wat de neoliberalen en grote bedrijven willen.

De minister-president van Griekenland Lucas Papademos (links) samen met José Manuel Barroso, voorzitter van de Europese Commissie.

De Europese Commissie heeft geen boodschap aan cao's

Dan het tweede instrument, de interne markt. De interne markt heeft zeker geleid tot meer welvaart in Europa, maar er zitten wel 'rafelranden' aan het vrij verkeer van werknemers, goederen, diensten en kapitaal waarop de interne markt is gebaseerd. Denk maar aan de problemen met de migratie van werknemers uit de nieuwe lidstaten. Toch is het systeem van de interne markt bij vrij verkeer van werknemers duidelijk: je mag in andere lidstaten werk zoeken en aannemen, maar hierbij geldt wel de regel 'gelijk loon voor gelijk werk'. Anders is het bij het vrij verkeer van diensten. Daar gaat het niet om de individuele werknemer die besluit in een andere lidstaat te gaan werken, maar om contracten met buitenlandse bedrijven die werknemers in een andere lidstaat 'detacheren'. In de detacheringsrichtlijn, de vroegere 'Bolkesteinrichtlijn', is vastgelegd dat gelijk loon voor gelijk werk hier maar ten dele geldt. Er is geen algemene gelijkstelling van in Nederland gedetacheerden met Nederlandse werknemers. Het Europese Hof van Justitie heeft het allemaal nog wat aangescherpt door te stellen dat cao's die niet algemeen verbindend zijn verklaard, niet voor gedetacheerden gelden. Bovendien vindt het Hof het ook strijdig met het vrij verkeer van diensten als gedetacheerden zich organiseren en staken. Er zijn voorbeelden bekend van bedrijven die een vestiging in een ander Europees land hebben geopend en van daaruit personeel betrekken dat ze vervolgens in Nederland laten werken. Zo ondermijnt je de sociale rechten in Nederland en creëer je verschillende soorten werknemers met verschillende rechten. Alweer zie

je de hand van grote bedrijven en neoliberalen. Bewust misbruiken ze de interne markt voor sociale dumping. Onlangs is de Commissie met voorstellen gekomen om de verhouding tussen de sociale rechten en de interne markt te verduidelijken en de handhaving van de rechten van gedetacheerden te verbeteren. Deze voorstellen bieden echter geen soelaas: het stakingsrecht blijft ondergeschikt aan de economische vrijheden en van gelijk loon voor gelijk werk is bij gedetacheerden geen sprake.

Ten slotte speelt de Europese Commissie nog een ragfijn spelletje met landen die financiële hulp nodig hebben als gevolg van de eurocrisis. Zowel in Portugal als in Griekenland vindt de Commissie de lonen te hard gestegen – zonder onderscheid te maken tussen verschillende bevolkingsgroepen. In Griekenland zijn als gevolg van vriendjespolitiek de ambtenarensalarissen weliswaar hard gestegen, evenals de winsten van scheepsmagnaten, maar voor de gewone Griekse arbeiders is daar geen sprake van. Door cao's buiten werking te stellen en de lonen te korten met zo'n 20 procent tref je juist hen het hardst, temeer daar door de bezuinigingen tegelijkertijd hun lasten enorm zijn toegenomen. Daarnaast bedroeg het minimumloon in Griekenland en Portugal al minder dan de helft van het minimumloon in Nederland, maar kreeg de Commissie beide landen zover het nog eens flink te verlagen; onder het mom van concurrentiekracht. In werkelijkheid heeft Brussel als ideaal dat uiteindelijk overal in Europa de lonen dalen. Als in de Zuid-Europese landen de loonontwikkeling inderdaad daalt, dan zullen Nederlandse werkgevers op termijn de Nederlandse lonen 'uit de hand gelopen' noemen in vergelijking met het 'Europese gemiddelde'. Zo is een aanval op de Griekse en Portugese lonen uiteindelijk ook een aanval op de lonen in Nederland.

Het is vooralsnog onduidelijk waar de grens ligt. Via het neoliberale verhaal over concurrentiekracht zou je uiteindelijk op het niveau van Afrika uit moeten komen voor de lonen en arbeidsvoorwaarden. Dan zou ons hele sociale stelsel worden afgebroken en het leger werkende armen enorm groeien. Zover mogen we het natuurlijk niet laten komen. Het is goed te zien dat de vakbeweging in Europa eindelijk in verzet begint te komen, al is er helaas nog geen sprake van gecoördineerde actie richting Brussel. Wel wordt er gesproken over een burgerinitiatief (burgers kunnen sinds kort met minimaal 1 miljoen handtekeningen een onderwerp op de agenda te zetten): daarin zou geëist worden dat de Commissie gelijk loon voor gelijk werk gaat regelen, ook voor gedetacheerden en schijnzelfstandigen. Dat betekent niet alleen betere handhaving, zoals de Commissie nu al voorstelt, maar ook de verzekering dat stakingsrecht niet ondergeschikt gemaakt wordt aan de interne markt en dat voor iedereen dezelfde arbeidsvoorwaarden gelden. Als SP gaan we de vakbeweging, waar mogelijk, helpen met hun campagne. Want Europa zal sociaal zijn, of niet zijn!

BEZUINIGINGEN TREFFEN VOORAL DE ZWAKSTEN

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Werry Crone / Hollandse Hoogte

Hoewel de onderhandelingen tussen de regeringspartijen VVD en CDA en gedoogpartner PVV nog in volle gang zijn, is wel duidelijk dat er opnieuw fors bezuinigd gaat worden. Dit rechtse kabinet is vast van plan om het begrotingstekort voor 2013 onder de 3 procent te krijgen, zoals door Brussel wordt opgelegd.

De SP stelt dat je andere keuzes moet maken dan bijvoorbeeld verhoging van de BTW. De drie-procentnorm

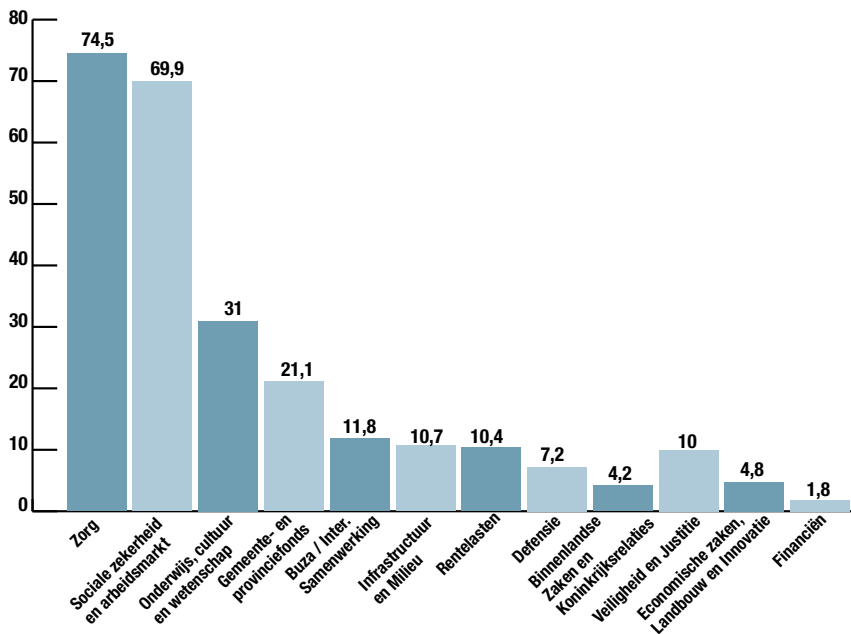
zou geen doel op zich moeten zijn en kan ook in 2015 gehaald worden. Daarbij kan er ruim 10 miljard euro bezuinigd worden door te snijden in de bureaucratie bij zorg en onderwijs, marktwerking in de zorg tegen te gaan, de winstbelasting van grote bedrijven te verhogen, het aantal buitenlandse missies te verminderen en de hypotheekrenteaftrek aan te passen.

Wat nu al opvalt bij de bezuinigingen van 18 miljard euro die in het regeer- en gedoogakkoord voor deze

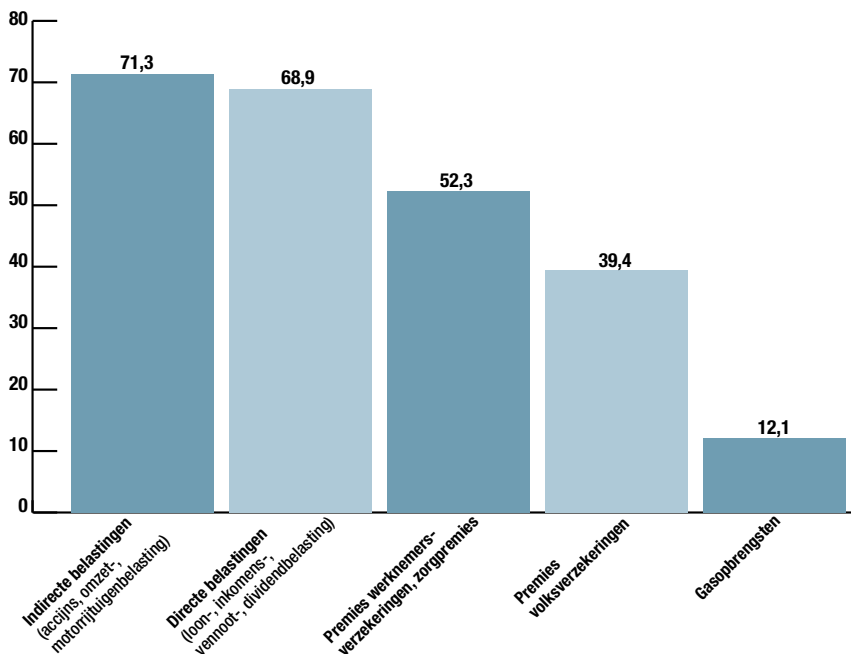
kabinetsperiode zijn opgenomen, is dat de meest kwetsbare groepen in de samenleving de rekening voor de economische crisis gepresenteerd krijgen. Zo worden kinderen in het speciaal onderwijs, werknemers bij de sociale werkplaats en patiënten met geestesziekten dit jaar keihard getroffen. In de grafieken valt te zien wat de totale uitgaven en inkomsten van de overheid zijn, zoals aangegeven in de Miljoenennota van september 2011. Daarbij een overzicht van de bezuinigingen van 5,6 miljard die voor 2012 reeds gepland staan.

RIJKSBEGROTING VOOR 2012 (IN MILJARDEN EURO'S)

UITGAVEN (TOTAAL 257,4 MILJARD)

INKOMSTEN (TOTAAL 244 MILJARD)

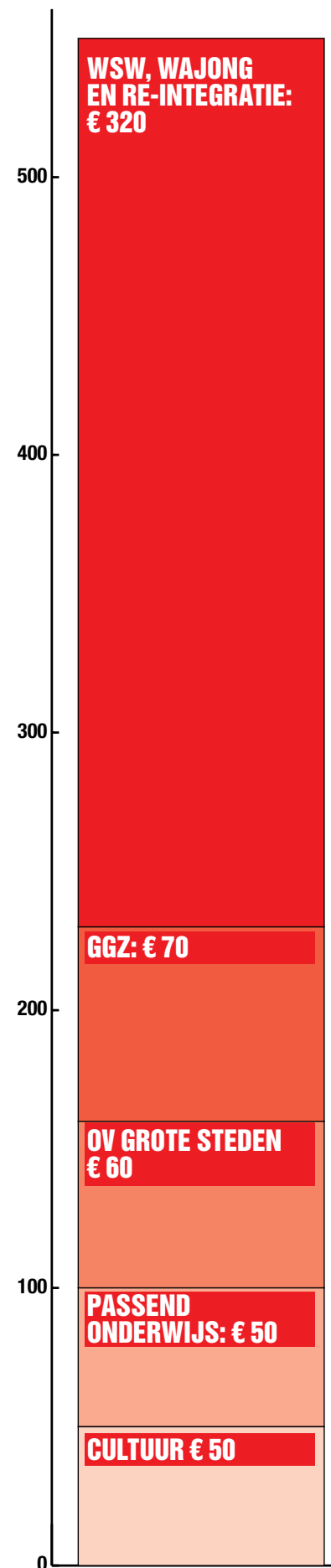

BEZUINIGINGEN 2012 (TOTAAL 5,6 MILJARD)

Kleinere overheid	€ 1,2 miljard
Subsidies	€ 500 miljoen
Internationale samenwerking	€ 900 miljoen
Gematigde loonontwikkeling	€ 800 miljoen
Inkomensoverdrachten	€ 1,5 miljard
Onderwijs	€ 500 miljoen
Zorg	€ 200 miljoen

5 SLECHTE BEZUINIGINGEN VOOR 2012

IN MILJOENEN EURO'S

FRANSE VERKIEZINGEN: NEEMT LINKS HET ROER OVER?

Tekst: Tiny Kox en Tijmen Lucie Foto: Albert Facelly / Hollandse Hoogte

Jean-Luc Mélenchon van het Links Front.

Op 22 april aanstaande vindt de eerste ronde van de Franse presidentverkiezingen plaats (de tweede ronde is op 6 mei). Naar verwachting zal de strijd gaan tussen de zittende rechtse president Nicolas Sarkozy en de sociaal-democraat François Hollande. Outsiders zijn de extreemrechtse Marine Le Pen en de kandidaat van het Links Front Jean-Luc Mélenchon.

Het Franse kiessysteem verschilt in een aantal opzichten van het Nederlandse. Zo is Frankrijk een republiek, met een president als staatshoofd. De president beschikt over veel meer macht dan onze koningin. Hij heeft onder meer de bevoegdheid om de premier en ministers te ontslaan en hij mag het parlement ontbinden.

Daarnaast worden de vertegenwoordigers van de Nationale Vergadering (te vergelijken met de Tweede Kamer) rechtstreeks door de bevolking gekozen, voor een periode van vijf jaar.

Voor verkiezingen van de Nationale Vergadering kent Frankrijk een meerderheidsstelsel met twee rondes. Voor dit doel is Frankrijk ingedeeld in 577 kiesdistricten. Per district neemt één kandidaat zitting in de Nationale Vergadering. Tijdens de eerste ronde worden alleen diegenen gekozen die een absolute meerderheid van meer dan 50 procent van de stemmen hebben gehaald, op voorwaarde dat de opkomst ten minste 25 procent is. Wanneer in een kiesdistrict niemand is gekozen, vindt een week later een tweede ronde plaats.

De president wordt sinds 2002 voor

een periode van vijf jaar rechtstreeks door de bevolking gekozen. Ook de presidentsverkiezingen vinden in twee rondes plaats. Wanneer een kandidaat in de eerste ronde geen absolute meerderheid haalt, vindt twee weken later een tweede ronde plaats tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen.

HOLLANDES ZESTIG-PUNTENPLAN

Eind februari kwam de Franse sociaal-democratische presidentskandidaat François Hollande met een plan om de topinkomens in Frankrijk (boven de 1 miljoen euro) met 75 procent te belasten. Dat zou het hoogste tarief in Europa zijn. Volgens het onderzoeksbureau TNS Sofres steunt 61 procent van de Fransen het idee.

Het was niet de eerste keer dat deze

sociaal-democratische politicus met een radicaal idee naar buiten kwam om de economische crisis aan te pakken. Eind januari lanceerde hij al een 60-puntenplan om Frankrijk uit het slop te trekken. Een aantal van deze voorstellen juicht de SP van harte toe.

Dit zijn de tien belangrijkste punten.

- Behoud van de publieke status van ondernemingen waarvan de staat de grootste aandeelhouder is. Daarbij wordt de Europese Unie verzocht om een richtlijn betreffende de bescherming van de openbare diensten vast te stellen.
- De activiteiten van banken die nuttig zijn voor investeringen en de werkgelegenheid scheiden van hun speculatieve activiteiten. Concreet betekent dit een verbod voor de Franse banken om in belastingparadijzen te werken, het aanpakken van giftige financiële producten die speculanten verrijken en de economie bedreigen, het aan banden leggen van bonussen, het verhogen van de winstbelasting van banken met 15 procent, invoering van een belasting op alle financiële transacties en een Europees publiek ratingbureau.
- Wegwerken van het Franse begrotingstekort van 5,2 procent in vijf jaar. Om dit doel te bereiken zullen de belastingvoordelen en de meerdere belastingvrijstellingen die sinds tien jaar aan de hogere inkomens en aan de grote bedrijven zijn verleend, worden afgeschaft. Deze hervorming zal helpen om 29 miljard euro aan extra inkomsten binnen te halen.
- Heronderhandeling van het Europese begrotingspact van 9 december 2011, waarin de lidstaten gedwongen worden om te snoeien op de overheidsuitgaven om hun begroting op orde te krijgen. De EU moet niet alleen bezuinigen, maar juist investeren in groei en werkgelegenheid. De Europese Centrale Bank moet een grotere rol krijgen en garant staan voor alle schulden in de eurozone. Daarnaast moeten euro-obligaties uitgegeven worden om de stabiliteit in de eurozone te herstellen.
- Een verhoging van het belastingtarief naar 45 procent voor inkomens boven de 150.000 euro. Ook zullen

afrekposten van meer dan 10.000 euro per jaar afgeschaft worden.

- Al degenen die 60 jaar zijn en die al hun dienstjaren hebben bijgedragen hebben per direct recht op pensioen naar vol tarief voor deze leeftijd.
- Verhogen van de werkloosheidsbijdrage van bedrijven die misbruik maken van werk dat niet loont. Daarnaast een toetsing voor ondernemingen met meer dan 500 werknemers, waarbij gekeken wordt naar de kwaliteit van werkgelegenheid en arbeidsomstandigheden.
- Een generatiecontract voor het in dienst nemen van personeel door bedrijven en een contract van onbepaalde duur voor jongeren, die begeleid worden door een meer ervaren werknemer die hiermee tot aan zijn pensioen van zijn baan is verzekerd.
- In vijf jaar tijd 60.000 extra banen in het onderwijs, op alle vakgebieden. Voor iedereen komt er een waardige basisopleiding.
- Overleg met de sociale partners voorafgaand aan elke wetstekst die hen aangaat. Bovendien zal de aanwezigheid van de vertegenwoordigers van de werknemers in de raden van bestuur en in de beloningscommissies van de grote bedrijven mogelijk gemaakt worden.

HET LINKS FRONT

Jean-Luc Mélenchon (1951) is de presidentskandidaat van het Links Front (*Front de Gauche*). Hij heeft het traditioneel zwaar versplinterde linkerdeel van de Franse politiek weten te verenigen. Het Links Front bestaat sinds de verkiezingen voor het Europees Parlement in 2009, waarbij de goed gebekte Mélenchon een zetel haalde. Hij zit sindsdien in dezelfde fractie als SP'er Dennis de Jong (Verenigd Links/Scandinavisch GroenLinks). Eerder was Mélenchon lid van de Franse Socialistische Partij. Hij zat voor die partij jarenlang in de Senaat en was enkele jaren minister. Nu is hij een belangrijke concurrent van François Hollande. Recente peilingen geven Mélenchon 14 procent van de stemmen, waarmee hij de extreemrechtse Marine Le Pen in populariteit voorbijstreeft. Mélenchon gaat voor de linkse proteststem. Zelf werd hij populair als voorman van het verzet tegen de hervorming van het

Franse pensioenstelsel. Hij geldt als een groot criticaster van het neoliberalisme, dat volgens hem zowel Frankrijk als de Europese Unie in zijn greep heeft, tot grote schade van de sociale en democratische samenleving. Mélenchon heeft een stevig programma, waarmee hij linkse mensen aanspreekt. Hij wil een radicale herverdeling van de rijkdom en een einde aan de groeiende sociale ongelijkheid. Het sociaal minimum moet omhoog, de lonen ook en er moet een maximumsalaris komen. Banken en financiële markten mogen, als het aan hem ligt, niet langer de dienst uitmaken. Ze moeten weer dienstbaar gemaakt worden aan de samenleving. Als het nodig is, wil hij daarvoor bepaalde banken en bepaalde grote ondernemingen nationaliseren. Het bestuur van ondernemingen moet worden gedemocratiseerd en Frankrijk mag van hem uit de NAVO. Frankrijk moet zich inzetten om de koers van de globalisering te veranderen. Hij wil Frankrijk en Europa bevrijden van het juk van het Verdrag van Lissabon en manieren zoeken om Europa anders en socialer te organiseren. Ook Frankrijk wil hij reorganiseren, hij wil een Zesde Republiek, waarin de president minder en het parlement meer macht heeft. In alles wat ondernomen wordt, moet volgens Mélenchon en het Links Front 'de mens vooropstaan'. Mélenchon zegt dat hij nu al gewonnen heeft, omdat onder zijn druk Hollande en ook Sarkozy moeten toegeven dat de hoogste inkomens meer belasting moeten gaan betalen om de sociale ongelijkheid te verkleinen. In de eerste ronde, van 22 april, hoopt het Links Front zo hoog te scoren dat er daarna onderhandeld kan worden met de Socialistische Partij over de voorwaarden waaronder Mélenchon zijn kiezers zal oproepen François Hollande te steunen. Die is naar verwachting op 6 mei, als de tweede ronde plaatsvindt, de tegenkandidaat van Nicolas Sarkozy.

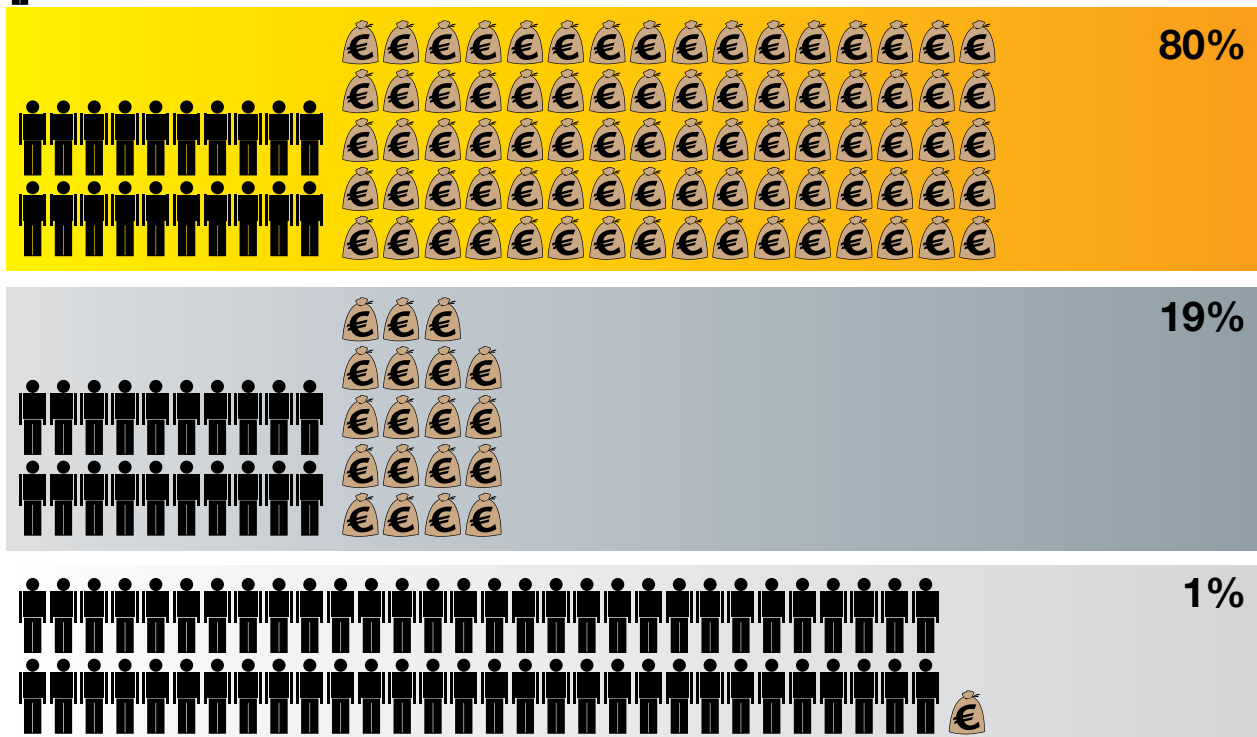
WAAR ZIT ONS VERMOGEN?

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Roger Cremers / Hollandse Hoogte Infographics: Robert de Klerk

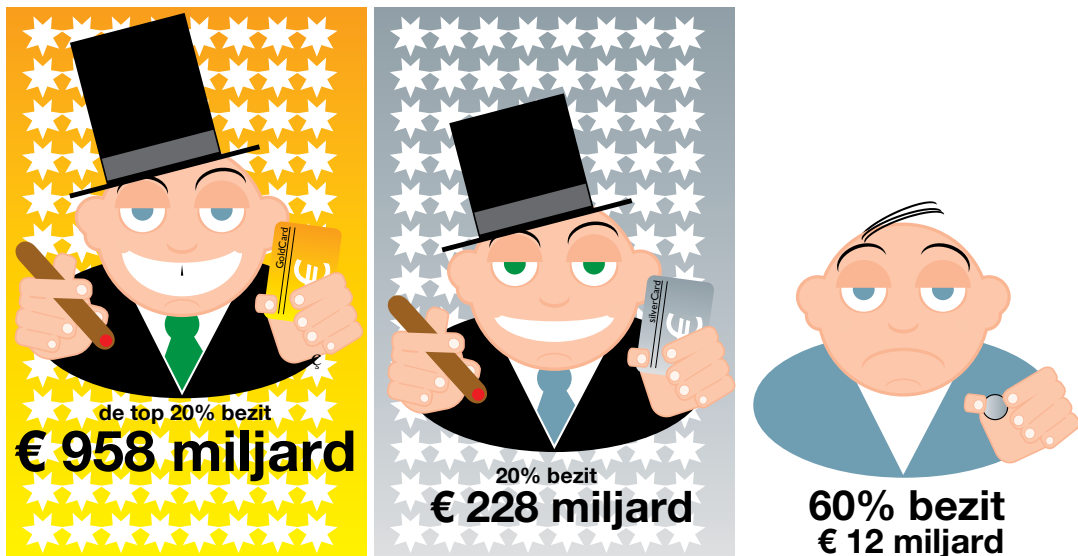
In het februari-nummer van Spanning liet SP-senator en econoom Geert Reuten zien hoe de economische crisis de vermogensverdeling in Nederland steeds schever heeft gemaakt. De 10 procent met de hoogste inkomens werd nauwelijks geraakt. Deze groep ging er slechts 1 procent op achteruit, terwijl de overige 90 procent van de huishoudens het vermogen met maar liefst 17 procent zag dalen. In de infographics wordt duidelijk hoe scheef de vermogensverdeling in Nederland is, zowel in geld als in procenten, en in welke gemeenten de rijkdom geconcentreerd is.

VERMOGENSVERDELING IN NEDERLAND IN PROCENTEN (2011)

 = 1% = 1% van het totaal vermogen

IN TOTAAL HEBBEN WE € 1.198 MILJARD, MAAR WIE BEZIT WAT IN NEDERLAND?

TOP 10 RIJKSTE GEMEENTEN 2011

GEMIDDELD INKOMEN IN NEDERLAND 24.600 EURO (CIJFERS CBS)

1 BLOEMENDAAL (NH)

gemiddeld inkomen
€ 40.600

2 WASSENAAR (ZH)

€ 40.500

3 BLARICUM (NH)

€ 40.400

4 ROZENDAAL (GLD)

€ 38.600

5 LAREN (NH)

€ 36.000

6 NAARDEN (NH)

€ 35.500

7 HEEMSTEDE (NH)

€ 34.800

8 OEGSTGEEST (ZH)

€ 32.800

9 BUSSUM (NH)

€ 32.800

10 MUIDEN (NH)

€ 32.200

HELP ME, IK BEN VRIJ!

Tekst: Ronald van Raak Foto: Martijn Beekman / Hollandse Hoogte

Politici die de bemoeienis van de overheid met de samenleving willen beperken, miskennen dat vrije landen meestal ook de meest georganiseerde landen zijn.

Ideologie is een manier van kijken. Een SP'er ziet de wereld anders dan een VVD'er. Dat merkte ik op een symposium over de toekomst van het liberalisme. Daar toonde een spreker ons twee afbeeldingen. De eerste liet de verdeling zien van de vrijheid in de wereld, met landen die 'vrij' zijn, 'minder vrij' en 'helemaal niet vrij'. Daarna toonde zij ons de verdeling van de rijkdom, met landen die 'rijk' zijn, 'minder rijk' en 'helemaal niet rijk'. En wat bleek, landen met veel vrijheid zijn ook rijk. De conclusie leek gerechtvaardigd dat vrijheid een voorwaarde is voor rijkdom. Hoe logisch dit ook klonk, toch voelde ik mij wat ongemakkelijk. Waarom koos deze liberale geleerde juist deze volgorde? Waarom niet andersom: eerst de afbeelding tonen met de verdeling van de rijkdom in de wereld en daarna die van de verdeling van de vrijheid? Dan zou de conclusie juist omgekeerd zijn, namelijk dat rijkdom een voorwaarde is voor vrijheid!

VIJAND VAN DE VRIJHEID?

Mensen die klagen over het gebrek aan honkvastheid van de huidige kiezers, hebben weinig begrepen van de ontwikkeling van onze parlementaire democratie. De ontzuiling in de jaren zeventig was voor veel kiezers een bevrijding. De levensbeschouwing werd steeds minder bepalend voor de politieke keuze, mensen lieten zich bij verkiezingen steeds meer leiden door hun eigen idealen – en hun eigen belangen. Een lange strijd van democratisering, van rechtstreekse verkiezing en vrijheid van vereniging, tot invoering van algemeen kiesrecht en uiteenvallen van maatschappelijke zuilen, leek ten einde. Mensen kregen steeds meer vrijheid om hun bestuurders te kiezen. Maar naarmate mensen meer zeggenschap kregen over het bestuur, kregen die bestuurders minder te zeggen over de samenleving. In de verzuilde politiek waren overheid en maatschappij nauw met elkaar verbonden, vanaf de jaren tachtig heeft de overheid steeds meer afstand genomen van de samenleving. De opvatting ging domineren dat de markt publieke diensten beter kon organiseren, door aanbesteding, verzelfstandiging en privatisering. Dit beleid verried ook een andere opvatting van vrijheid: zeggenschap via de politiek werd ingeruild voor keuzevrijheid op de markt.

De spreker op het symposium stelde dat vrijheid de basis is voor rijkdom. Dat wil ik graag geloven, maar hoe lang zou die dame het uithouden? Alleen, op een onbewoond eiland? Nog geen week, vermoed ik. Dit voorbeeld is minder flauw dan het lijkt. De 'vrije' westerse landen zijn tegelijkertijd de meest georganiseerde samenlevingen in de wereld. Nergens anders zijn we zo afhankelijk van

andere mensen, die onze huizen bouwen en ons eten verbouwen. Van leraren die ons onderwijzen en media die ons opvoeden. Onze kleding, voor veel mensen de meest individuele expressie van hun diepste individualiteit, is onderhevig aan strenge modes, waarbij we mogen kiezen uit een aantal snel wisselende, voorgeschreven stijlen. Niets is echter zo modegevoelig als de taal, zeker als het gaat om begrippen als 'vrijheid' en 'solidariteit'. In de jaren zeventig werd het woord 'solidariteit' in linkse kringen met trots uitgesproken en de verzorgingsstaat gezien als een verworvenheid van onze vrije samenleving. Nu zien veel linkse politici deze sociale verworvenheden als een vijand van de vrijheid.

RECHTS ALS STANDAARD

In de Tweede Kamer zijn de politieke partijen verdeeld van links naar rechts. Na de verkiezingen wilde het 'vrijzinnige' GroenLinks echter niet meer tussen de SP en de PvdA in zitten. De partij koos samen met D66 positie in het midden van het parlement. Dat vond ik aanvankelijk een opmerkelijke opstelling, maar tijdens stemmingen werd mij snel duidelijk waarom de partij deze keuze had gemaakt. Vooral als het gaat om sociale zekerheid, bij ziekte of werkloosheid, en de bescherming van werknemers, zoals pensioenen en ontslagbescherming, neemt GroenLinks andere standpunten in. De verzorgingsstaat wordt door deze partij niet meer gezien als een oplossing van sociale problemen, maar als een probleem op zichzelf. De partij waarschuwt voor 'toenemend staatspaternalisme' en 'bevoogdende staatsarrangementen'. Gemeenschappelijke voorzieningen zijn in de ogen van GroenLinks niet een voorwaarde, maar een beperking van de vrijheid van mensen. In onze ideologietest zouden de huidige Kamerleden van GroenLinks waarschijnlijk eerst het kaartje 'vrijheid' kiezen en concluderen dat vrijheid de basis is voor rijkdom.

'Flexibilisering' van de arbeid en een 'participerende' sociale zekerheid, deze woorden worden in de Tweede Kamer gebruikt door politici van VVD tot GroenLinks. Als de politiek zich minder met de burgers bemoeit, zouden die zichzelf beter kunnen ontwikkelen. De meeste mensen hebben sociale bescherming echter hard nodig. Zoals postbodes en schoonmakers, werkers in de beveiliging of in de thuiszorg, die wel werk hebben maar desondanks niet kunnen rondkomen. Of ouderen die nergens meer aan de slag kunnen. Of mensen die werken op de sociale werkplaatsen maar nu ontslagen worden. Ook mondige burgers redden het niet zonder steun. Hoogopgeleide zzp'ers komen in de problemen als ze ouder worden, ziek worden of de opdrachten even opdrogen. Slechts de allerrijksten redden het zonder sociale zekerheid. Dezelfde groep die niet afhankelijk is van de reguliere zorg, de sociale woningbouw of het openbaar vervoer. Het is opmerkelijk hoe de belangen van deze individuen de

Na de verkiezingen wilde het 'vrijzinnige' GroenLinks niet meer tussen de SP en de PvdA in zitten. De partij koos samen met D66 positie in het midden van het parlement. Daarmee gaf de partij de voorkeur aan paars-plus boven linkse samenwerking.

standaard zijn geworden in het politieke debat, dat wordt gedicteerd door een rechtse kijk op de wereld.

EEN LINKSE POLITIEK

SP, PvdA en GroenLinks horen een linkse kijk in de politiek te vertegenwoordigen. Hoe groot de verschillen in programma, personen en presentatie ook zijn, wat ons zou moeten binden is een links perspectief op vrijheid. Drie beginselen zouden hierbij denk ik richtinggevend moeten zijn.

1 **Vrijheid is niet het begin, maar het eindpunt van de politiek**

Politici die de bemoeienis van de overheid met de samenleving willen beperken miskennen dat vrije landen meestal ook de meest georganiseerde landen zijn. Vrijheid moet je organiseren, door de voorwaarden te scheppen waaronder mensen hun leven zoveel mogelijk in eigen hand kunnen nemen. Dat vraagt goede publieke voorzieningen en goede sociale zekerheid.

2 **Samenleven gaat niet via de markt, maar door de politiek**

Politici die de organisatie van publieke voorzieningen en sociale zekerheid willen overlaten aan de markt, miskennen hun eigen verantwoordelijkheid. Ook solidariteit moet je organiseren, gemeenschappelijke regelingen zijn een voorwaarde voor het ontstaan van een gezonde samenleving. Dat vraagt bestuurders die verantwoordelijkheid nemen.

3 **Mensen willen geen keuzevrijheid, maar zeggenschap**

In een democratie volstaat het niet dat mensen kunnen kiezen uit verschillende publieke diensten, zij moeten zeggenschap hebben over de organisatie van deze diensten. Dat vraagt om politici die mensen niet aanspreken als consument, die kan kiezen met de portemonnee, maar als burger, die verantwoordelijkheid neemt voor de samenleving.

Gaan we nog meer marktvrijheid introduceren, waardoor steeds meer mensen buiten de boot vallen? Of gaan we maatschappelijke solidariteit organiseren, om iedereen te laten deelnemen aan de samenleving? Dit is een ideologische keuze: is vrijheid de basis voor rijkdom, of rijkdom een voorwaarde voor vrijheid? Ik weet in ieder geval dat vrijheid en armoede niet samengaan. Dat mensen die ziek zijn, werkloos raken of ouder worden, vrezen voor hun vrijheid als de voorzieningen waarvan zij afhankelijk zijn verdwijnen. De verzorgingsstaat is geen overbodige luxe, zoals liberalen ons willen doen geloven. Als linkse politici die kijk op de politiek overnemen, zullen steeds meer mensen roepen: 'Help me, ik ben vrij!'

Voorpublicatie uit *Vrijheid. Voor wie?* Over de toekomst van de liberale illusie, Tiers Bakker/Robin Brouwer (red.). Deze bundel verschijnt deze maand bij Uitgeverij IJzer.

DE AOW

Tekst: Bram Mellink Foto: Mai / Hollandse Hoogte

De invoering van de Algemene Ouderdomswet (AOW) vormt een belangrijk moment in de opbouw van de Nederlandse verzorgingsstaat. Toen de AOW in 1957 eindelijk tot stand kwam, werd dat in de Tweede Kamer breed gedragen. In het decennium dat daaraan voorafging, bewees de Noodwet van de naoorlogse premier Willem Drees goede diensten.

Op een doordeweekse woensdag in het najaar van 1947 trok de braakliggende Haagse Dierentuin verrassend hoge bezoekersaantallen. Een grote groep van sociaal-democraten kwam samen om, tijdens een vooraf georganiseerde ‘demonstratieve bijeenkomst’, de minister van Sociale Zaken Willem Drees en zijn vrouw warm te onthalen. Drees nam naar eigen zeggen met ‘diepe ontroering’ kennis van de hartelijke ontvangst en was blij dat de leden van de Partij van de

Arbeid ‘een bepaald resultaat’ konden vieren ‘in deze moeilijke tijd van tegenslagen en teleurstellingen’. Diezelfde dag werd de Noodwet-Drees ingevoerd, een tijdelijke wet die een algemene oudedagsvoorziening voor 65-plussers in het leven riep.

De invoering van de Noodwet-Drees verleende bestaanszekerheid aan bejaarden, maar was daarnaast van belangrijke symbolische waarde voor het Nederlands socialisme. Tijdens de

demonstratieve bijeenkomst in de Haagse Dierentuin sprak Drees klare taal over de betekenis van zijn nieuwe wet: ‘Al kunnen wij dan in de huidige omstandigheden geen totale socialistische maatschappij opbouwen, wij kunnen blijven voortgaan in socialistische richting... Wij zullen er naar blijven streven, dat er voor ieder bestaanszekerheid komt (...) zolang wij nog niet het vertrouwen van de meerderheid van het volk hebben.’ De invoering van de Noodwet leek slechts een eerste stap in de verwezenlijking van een socialistische samenleving. Drees ontleende er als politicus zijn leven lang gezag aan. Hij werd door een ouderenbond tot ‘Vader der Ouden van Dagen’ uitgeroepen, ontving tot zijn dood dankbrieven en

PARELS UIT DE PARLEMENTAIRE GESCHIEDENIS

DEEL 1

groeide aldus uit tot Vadertje Drees, het iconische gezicht van de verzorgingsstaat in Nederland.

Het idee dat Drees de verzorgingsstaat heeft opgebouwd, heeft de PvdA en de latere premier geen windeieren gelegd. In de daaropvolgende jaren schermden de sociaal-democraten graag met hun politiek leidsman, die de financiële afhankelijkheid van ouderen zou hebben bedwongen, of in ieder geval flink terugdrong (de aanvankelijke uitkering bedroeg ten hoogste 936 gulden per jaar, ook naar de maatstaven van die tijd bepaald geen riant bedrag). Toch was de Noodwet bepaald geen exclusief product van socialistische strijd. Hoewel de sociaal-democraten zich reeds lang druk maakten om de invoering van een oudedagsvoorziening, en het uiteindelijk een sociaal-democraat was die de vereiste wetgeving invoerde, was de verbetering van de financiële positie voor ouderen in de jaren veertig een algemeen gevoelde noodzaak. Van alle politieke partijen die de Tweede Kamer in 1947 kende, was de SGP de enige partij die een verbetering van de oudedagsvoorzieningen niet in het verkiezingsprogramma had opgenomen. Toen Drees zijn Noodwet door het parlement loodste, moest hij zich zelfs verdedigen tegen confessionele Kamerleden die hogere uitkeringen bepleitten. Waar kwam deze brede steun voor een oudedagsvoorziening vandaan?

Drees profiteerde na de bevrijding van een kortstondige Nederlandse consensus over sociale zekerheid die in nauw verband stond met internationale politieke ontwikkelingen. Het afgestorven Derde Rijk had West-Europa een moeilijke erfenis nagelaten. Enerzijds dankte het nationaal-socialisme zijn oorspronkelijke aantrekkingskracht voor een belangrijk deel aan het vooruitzicht van bestaanszekerheid en de tastbare resultaten die daarmee waren geboekt. In de bestrijding van de economische crisis van de jaren dertig waren die resultaten niet onbelangrijk geweest. Anderzijds vormde Hitlers

Derde Rijk het symbool van alles wat West-Europa na de oorlog niet meer wilde zijn.

Zowel in Groot-Brittannië als in de Verenigde Staten werd daarom gezocht naar manieren om bestaanszekerheid te scheppen en tegelijkertijd de afstand tot het nazisme te markeren door de nieuwe sociale voorzieningen tot symbool van het vrije westen te verheffen. President Franklin D. Roosevelt slaagde daar in januari 1941 in, toen hij in zijn jaarlijkse *State of the Union* sprak van een 'freedom of want'. Daaronder verstond de president algemene werkgelegenheid, pensioenen voor ouderen en medische zorg. Roosevelt presenteerde deze bestaanszekerheid als westerse vrijheden die in de toekomst mogelijk tegen het nazisme in bescherming moesten worden genomen. Bestaanszekerheid, oorspronkelijk een vorm van collectieve solidariteit, werd zodoende soepel omgevormd tot burgerrecht, een individuele vrijwaring van gebrek. In Groot-Brittannië werd korte tijd later gewerkt aan de opbouw van een *National Health Service* en een breed sociaal verzekeringsstelsel, waarover in december 1942 het verkennende Beveridge Report verscheen. Geleidelijk leken zich de contouren van het naoorlogse Europa af te tekenen, een vrij en sociaal Europa waarin de vooroorlogse ellende, veroorzaakt door economische en politieke crises, voor de toekomst werd voorkomen. Papier is echter geduldig. De feitelijke invoering van sociale voorzieningen bleek in de alledaagse Nederlandse politiek heel wat meer voeten in de aarde te hebben. De vraag die daarbij voorlag was niet zozeer of er een ouderdomsvoorziening moest komen, maar hoe dat moest gebeuren. De coalitiepartijen van de kabinetten-Drees (1948-1958) hebben daarover lang met elkaar in de clinch gelegen. Juist in deze periode heeft de Noodwet-Drees, als tijdelijke oplossing, belangrijke diensten bewezen. Uiteindelijk werd in 1957 de Algemene Ouderdomswet (AOW) ingevoerd door de sociaal-democratische minister Ko Suurhoff. De AOW lag in het verlengde van de Noodwet-Drees, al stak deze technisch anders in elkaar. Waar de Noodwet een van staatswege verstrekte uitkering had ingevoerd, die steeds opnieuw aan het stijgende prijsniveau moest worden

Bram Mellink (1985) studeerde geschiedenis aan de Vrije Universiteit en aan de Universiteit van Amsterdam en studeerde af op een scriptie over de Partij van de Arbeid en de doorbraak (1945-1966). Momenteel werkt hij aan een proefschrift over verzuiling en multiculturalisme in het naoorlogse Nederlandse onderwijs.

aangepast, werd de AOW gefinancierd door een omslagstelsel: werkenden betaalden via een premie de kosten voor de AOW'ers die in de nadagen van hun leven 'van Drees konden trekken'. Want hoewel de oudedagsvoorzieningen in Nederland konden bogen op een nationale en internationale consensus, en hoewel zij dankzij het werk van Suurhoff werden bestendigd, zou vooral de naam van Drees aan de AOW verbonden blijven. Drees heeft zich daar later weleens voor geschaamd, omdat hij meende dat hem eer werd toebedeeld die feitelijk aan Suurhoff toekwam. Dat de sociaal-democratie met de eer voor de AOW streek, vond Drees ongetwijfeld minder problematisch. Zij hadden daartoe immers overtuigend het voortouw genomen. Tegelijkertijd is de oudedagsvoorziening in Nederland niet slechts door socialistische inspanningen, maar door een gezamenlijke krachtinspanning tot stand gekomen, zoals ook het Nederlandse sociale zekerheidsstelsel niet slechts door socialisten, maar ook door liberalen en confessionelen is op- en uitgebouwd. Dat de sociale zekerheid in Nederland niet eigenhandig door sociaal-democraten is bedwongen mag op het eerste gezicht teleurstellend lijken. Toch heeft die boodschap ook iets moois: in een periode waarin de verzorgingsstaat geregeld als onbetaalbaar wordt afgeschreven, is het goed te bedenken dat deze is voortgekomen uit een breed gedragen inzet voor een fatsoenlijker, sociale samenleving. Helaas is de consensus over de AOW tegenwoordig ver te zoeken, aangezien de liberalen en confessionelen hard bezig zijn om de oudedagsvoorziening steeds verder uit te kleden. Het kan zeker geen kwaad als de SP de liberalen en confessionelen van vandaag de dag aan dat verleden herinnert.

INKOMENSONGELIJKHEID SLECHT VOOR ECONOMISCHE GROEI

Tekst: Tuur Elzinga

Dat een groeiende inkomensongelijkheid om meerdere redenen slecht is, weet de SP allang. Recentelijk krijgen we op dat punt echter steeds meer medestanders, ook uit 'onverwachte' hoek. Kennelijk heeft de ernst van de huidige financiële en economische crisis meer mensen aan het denken gezet.

Linkse partijen en linkse economen bepleiten al sinds jaar en dag een meer genivelleerde samenleving. Maar rechtse economen kregen vanaf halverwege de jaren zeventig steeds meer steun onder beleidsmakers voor de gedachte dat meer herverdeling in een samenleving inefficiëntie in de hand werkt. Snel werd de idee dominant dat je de koek wel eerlijker kon willen verdelen, maar dat de koek eerst moest groeien. Te veel herverdelen zou slechts leiden tot verdeling van de armoede. Jarenlang werd deze opvatting breed gedeeld en bij rechtse politieke partijen is een dergelijke denkwijze nog immer gemeengoed.

HOOGSTE PUNT

Onder serieuze economen zijn de ideeën echter in toenemende mate aan het schuiven. Het IMF publiceerde in 2010 en 2011 een aantal economische studies waarin een duidelijke relatie wordt gelegd tussen inkomensongelijkheid en het ontstaan van de financiële crisis.¹ In andere onderzoeken van het IMF leggen economen een verband tussen (grote) inkomensongelijkheid en risico's voor duurzame economische groei.²

De OESO, een organisatie voor economische beleidsadvies van en voor rijke landen, staat net als het IMF niet bepaald als links te boek.

Toch stond de laatste *OECD Observer* van 2011, het kwartaalblad van de OESO, ook helemaal in het teken van inkomensongelijkheid. Een aantal studies van de laatste jaren hebben laten zien dat de inkomensverdeling in de OESO-landen over de afgelopen dertig jaar steeds schever is geworden.³ De rijkste tien procent 'verdient' in de OESO-landen nu gemiddeld negen keer zoveel als de armste tien procent. Dat was vijftwintig jaar geleden zeven keer. De graadmeter voor een ongelijke inkomensverdeling staat op het hoogste punt in vijftig jaar. Wel zijn er flinke verschillen: in landen met een extreme ongelijkheid, zoals Mexico en Brazilië, is die ongelijkheid iets afgenomen, terwijl in landen met een traditioneel gelijke inkomensverdeling, zoals Zweden, de ongelijkheid rap is toegenomen. In Nederland strijkt een CEO 71 keer het gemiddelde salaris op, in de VS zelfs 183 keer.

SLIM ADVIES

De oorzaken voor het bereiken van dit hoogste punt zijn: een vergroting van de verschillen tussen kapitaalinkomsten en looninkomsten; een grotere spreiding van looninkomsten (met vooral stijgingen aan de top van het loongebouw en juist lagere lonen aan de onderkant); en minder effectieve herverdeling (door minder progressieve belastingen, en lagere belastingen voor hoge inkomens in het bijzonder, en gelijktijdig bezuinigingen op sociale zekerheid voor lagere inkomens).

Ook de OESO legt het verband tussen grote ongelijkheid en het stagneren van de economische groei. Het advies is: de economie stimuleren door gelijktijdig de ongelijkheid te bestrijden. Dat kan door slim beleid. Oftewel: beleid gericht op werkgelegenheid en participatie, onderwijs en scholing en hogere (effectieve) belastingen voor de hoogste inkomens. Nu hoort u het ook eens van een ander.

Heb je nog meer redenen nodig om voor een meer egalitaire inkomensverdeling te zijn? Een hogere inkomensongelijkheid heeft een duidelijke positieve correlatie met⁴

- lagere levensverwachting
- analfabetisme
- kindersterfte
- moord
- gevangenispopulatie
- tienerzwangerschappen
- wantrouwen
- obesitas
- psychische en psychiatrische aandoeningen
- verslavingen
- minder sociale mobiliteit

¹ Met name Michael Kumhof en Romain Rancière, zie bijvoorbeeld: Michael Kumhof and Romain Rancière, 'Unequal = Indepted' in: *Finance & Development*, Vol. 48, No. 3 (IMF, Sept. 2011); Michael Kumhof and Romain Rancière, *Inequality, Leverage and Crises*, IMF Working Paper (IMF, Nov. 2010); Michael Kumhof, Claire Lebarz, Romain Rancière, Alexander W. Richter and Nathaniel A. Throckmorton, *Income Inequality and Current Account Imbalances*, IMF Working Paper (IMF, Jan. 2012)

² Andrew G. Berg and Jonathan D. Ostry, 'Equality and Efficiency' in: *Finance & Development*, Vol. 48, No. 3 (IMF, Sept. 2011)

³ *Divided we stand: Why inequality keeps rising* (OECD, Nov. 2011) en *Going for Growth* (OECD, Feb. 2012)

⁴ Dat blijkt uit sociologisch onderzoek door: Richard Wilkinson and Kate Pickett, *The Spirit Level; Why equality is better for everyone* (Penguin, London, 2010)